Karolína Hornová

PROVENSÁLSKÝ STYL

UMĚNÍ BYDLET A ŽÍT

INSPIRACE PRO VÁŠ DOMOV

GRADA®

Karolína Hornová

Provensálský styl

Umění bydlet a žít

Grada Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy
Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Karolína Hornová

Provensálský styl

Umění bydlet a žít

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz
www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401
fax: +420 234 264 400
jako svou 6953. publikaci

Autorka návodů Krasopiska www.krasopiska.cz
Odpovědná redaktorka Eva Škrabalová
Grafická úprava Jakub Karman
Sazba Martina Mojzesová
Jazyková korektura Martina Mojzesová
Fotografie v textu Depositphotos/agneskantaruk, alexstepanov_, Annata78, anrymoscow, anskuw, AntonioGravante, apolobay, araraadt, Baloncici, belahoche, belchonock, belopoppa, bit245, bitpics, bratova, bravissima, brebca, crazykuzia, dalfodil, david_franklin, dfrolovXIII, dmitrimaruta, Dmitry Zimin, dutourdumonde, Elenamedvedeva, felker, fotokate, gevko93, havesen, ChamilleWhite, CharliePhoto, imagewell, iriana88w, jacek_kadaj, jacquespalut, jaipatova, johndavidphoto, Jud_g, karandaev, kataklinger, Keatikom, kotelnyk, Kryzhof, kuprin33, LiliGraphie, luisapuccini, Malgorzata_Kistryn, manera, MARIGA, marish, martinm303, Maugli, mazzachi, Mikos, modustollens, monticello, nanka-photo, Neirfys, nejron, Observer, olindana, paulgrecaud, peshkova, Petunyia, phb.cz, photographee.eu, portosabbia, rilueda, roman023, rsedlacek, RudolfT, Ryhor, samot, serrnovik, Shaiith79, Siberica, studiograndouest, VadimVasenin, velirina, vicnt2815, YasnaTenDP, znm666
Fotografie na obálce Depositphotos
Počet stran 152
První vydání, Praha 2018
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod

© Grada Publishing, a.s., 2018
Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2018

ISBN 978-80-247-1495-0 (pdf)
ISBN 978-80-271-0756-8 (print)

Autorky

Karolína Hornová (autorka)
Vystudovala bohemistiku a mediální studia na Univerzitě Karlově. Působí jako copywriterka, bloggerka a především jako novinářka se zaměřením na architekturu, design, bydlení. Zajímá se o proměny trendů v interiérovém designu a o to, jak interiéry v historii i současnosti ovlivňují móda, umělecký záměr nebo životní styl majitele. Zabývá se i navrhováním interiérů nájemních bytů, přičemž klade důraz na rovnováhu mezi cenou, stylem a praktičností. Inspirativní je pro ni nestárnoucí styl šedesátých let, severský „útulný minimalismus“, ale i středomořské interiéry, které jsou prodchnuty sluncem, mořem a pozitivní náladou.
www.karolinahornova.cz

Krasopiska (autorka návodů)
Výtvarnice Hana Baštinská je známější pod svým uměleckým pseudonymem Krasopiska. Vystudovala střední uměleckou školu v Ostravě, věnovala se designu nábytku a floristice, ale nakonec propadla kouzlu moderní kaligrafie. Při psaní používá různé techniky – od klasických štětců přes fixy až po grafický tablet. Na přání popisuje téměř cokoli: osobní předměty, bytové doplňky, výlohy a vývěsní štíty obchodů, ale třeba i motorky. Navrhuje a vytváří také loga, ručně psaná svatební oznámení a přání. Vede kurzy krasopsaní v různých městech České republiky a vydala učebnici Krasopísanka, díky níž si začátečníci mohou nacvičit základy kaligrafie i doma.
www.krasopiska.cz

Obsah

1. Co je to Provence 7

Křižovatka historických, politických i obchodních cest 9
Místo zrodu unikátních produktů 15
Inspirace pro radostný životní styl 33

2. Architektura a typické prvky 39

Venkovský dům jako symbol regionu 41
Tři pilíře provensálského stylu 51
Tváře provensálského stylu 59

3. Provensálská zahrada – chutě a vůně v záhonku i květináči 109

Květiny, které okoření náš život 111
Parfém, který si můžeme utrhnout 115
Subtropické zákoutí 119

4. Provensálský styl ve vlastních rukou 125

Kýč a jak se s ním vypořádat 127
Patina: jak na ni? 133
Písmo jako součást dekoru 139
Vytvořte si vlastní dekorace 143

1.

Co je to Provence

Abychom pochopili různorodost a pestrost provensálského regionu, potřebujeme alespoň zběžně nahlédnout do jeho dlouhé historie, neodmyslitelně spjaté s mísením vlivů kulturních, jazykových i politických, které společně utvářely jedinečnost regionu, ale zároveň neupozadily jeho silnou svébytnost a zemitost zdejšího venkova.

Provence je součástí francouzského regionu Provence-Alpes-Côte d'Azur, přičemž jako taková netvoří v rámci tohoto kraje samostatný deparment, tedy nižší celek v rámci správního členění. Je geografickým regionem, který se táhne od Azurového pobřeží přes velká města a vnitrozemní zemědělské oblasti až po jižní vrcholky Alp.

Město Gordes – středověká pevnost, jedna z kolébek provensálské architektury i inspirace malířů

Křižovatka historických, politických i obchodních cest

Oblast byla prokazatelně osídlena už v prehistorické době. V desátém až čtvrtém století před naším letopočtem obýval oblast kmen Ligurů, který se později začal mísit s Etrusky z jihovýchodu a Kelty (Galy) ze severu. V sedmém století před naším letopočtem dorazily na provensálské břehy první obchodníci a po nich i kolonizátoři z Řecka. Založili sídlo Massalia, dnešní Marseille, které se stalo jedním z nejvýznamnějších přístavů té doby.

Už v těchto časech se region dostával do povědomí jakožto studnice vybraných lahůdek, dodnes pro oblast typických: vína, sušené šunky, ryb, aromatických bylin a léčivých esencí. Prosperující obchody dovolily kolonizátorům rozšířit své pole působnosti na další místa na pobřeží. Vznikly tak menší osady, které se začaly specializovat na různá odvětví výroby a obchodu. Jejich jména dodnes s trochou představivosti nacházíme v názvech přímořských měst: Antibes (Antipolis), Nice (Nikaia) nebo Monaco (Monoicos). A koneckonců, i zdejší obyvatelstvo má podle výzkumů 10 % řeckých genů.

Původ samotného jména regionu Provence ale musíme hledat v jiném jazyce. Ve druhém století před naším letopočtem potlačili Římané povstání Ligurů a později i aliance keltských kmenů. Na území dnešní „země moře, vína a levandule" založili stálá sídla a z oblasti udělali římskou provincii (tedy *provincia romana*). A právě z tohoto slova, zkomoleno místními dialekty, vzniklo pojmenování Provence.

V některých městech dodnes najdeme pozůstatky římských staveb, které odolaly pozdějším nájezdům kmenů snad ze všech světových stran. Po ústupu Římanů zavládl v oblasti chaos, který trval dlouhá staletí. Bezvládí se střídavými nájezdy keltských a arabských kmenů ukončil francký majordomus a slavný vojevůdce Karel Martel.

Provence se stala samostatným hrabstvím. Pro svoji strategickou pozici byla neustále předmětem nájezdů a mocenského zájmu, ale i místem obchodu, rozvoje řemesel i umění. Poslední provensálský hrabě a neapolský král René podporoval rozvoj regionu a podporoval raně renesanční umělce, kteří zde působili. Začalo zde vznikat jedinečné prostředí, ve kterém vzkvétal rušný obchod především s látkami, keramikou a kořením, ale které podporovalo i kulturní hodnoty a vzdělanost. Středověk byl pro Provence určující i z hlediska stavitelství – kamenné domy a hrady, zdobící provensálské vrcholky i útesy, mají kořeny právě zde. Za všechny jmenujme alespoň historicky i architektonicky inspirativní středověké městečko Gordes.

Centrem vzdělanosti a víry se Provence stala především díky Avignonu, který se počátkem čtrnáctého století stal sídlem papeže. Tato pozice se ještě posílila po hugenotských válkách mezi protestanty a katolíky. To už Provence spadala pod francouzské království, tedy vítěznou katolickou dynastii Bourbonů.

Šestnácté století mělo pro region obrovský význam a jeho dopad je zde stále patrný. Na příkaz kardinála Richelieua zde vznikly doky pro stavbu válečné flotily. Pracovní i obchodní příležitosti přilákaly do oblasti nové obyvatele a zvýšila se životní úroveň. Vedle zemědělství se začala stále více prosazovat řemesla spjatá se zpracováním lokálních surovin: hlavními vývozními artikly

Přístav v Marseille s pevností Saint-Jean ze 17. století

byly olivový olej a parfémy, ale i tradiční výšivky *boutis*, fajánsová keramika nebo tkané látky. Brzy získal region pověst ráje na zemi. I díky přistěhovalcům z italského Piemontu a Ligurie měla Marseille na konci 18. století 120 tisíc obyvatel. Stala se třetím největším francouzským městem.

Možnosti regionu přilákaly i bohatší obyvatelstvo a šlechtice, kteří si stavěli venkovská sídla poblíž svých vinic, polí a manufaktur. A právě v této vrstvě hledejme „otce" provensálského stylu, kombinujícího honosné, buržoazní a zdobné prvky s jednoduchým přírodním stylem inspirovaným místními venkovany.

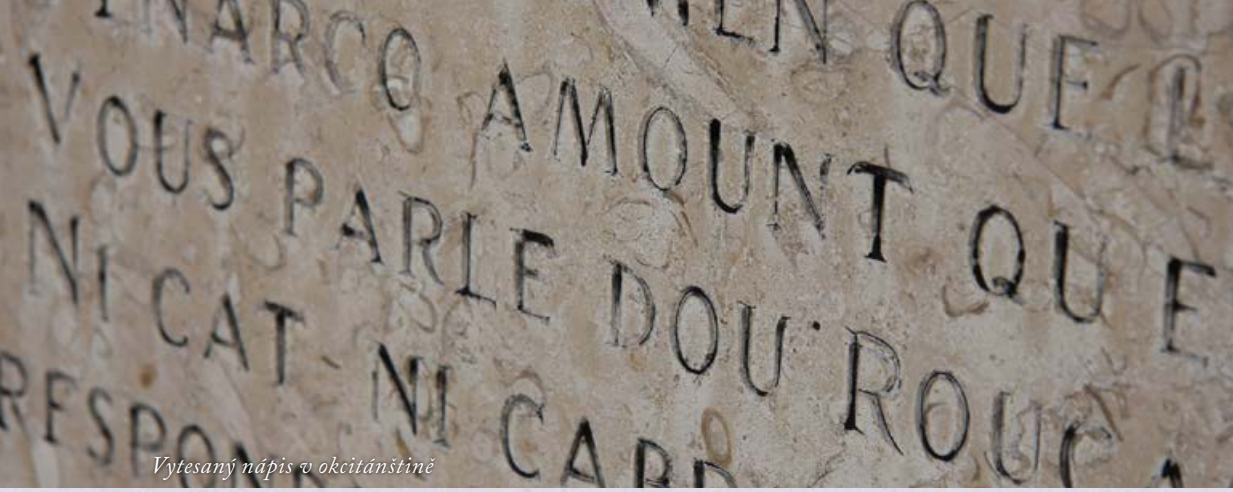
Jedinečnou kombinací vlivů vznikl osobitý styl, který do Provence koncem 19. století přilákal umělce, bohémy, ale opět i bohatší střední vrstvu, která sem jezdila odpočívat, nabírat síly i léčit své neduhy.

V té době byl region trochu pozapomenutým koutem, jenž se vzpamatovával z teroru a masakrů Francouzské revoluce i mocenských sporů napoleonských válek. Polovina 19. století se už ale nesla ve znamení prosperity a obchodu. Důležité přístavy Marseille a Toulon se díky stavbě Suezského průplavu dostaly do přímého styku s Orientem.

Provence se tak stala místem, kde vznikaly a mísily se tehdejší trendy. Ale přispěla i k jejich určování, a to právě díky svým tradicím a jedinečným produktům, které si díky exportu získaly světový věhlas. Zároveň ale neztratila nic ze své ryzosti a zemitosti, typické pro venkovské části. Zde touto dobou stále valná většina venkovského obyvatelstva hovořila provensálštinou, dialektem

Zámek na vinicích v Aiguines

Vytesaný nápis v okcitánštině

okcitánštiny, románského jazyka velmi blízkého katalánštině. Svébytný jazyk, který ovšem nebyl dialektem francouzštiny, se udržel až do dvacátého století, kdy byl z praktických (ale jak už to tak bývá, i mocenských) důvodů vytlačen francouzštinou.

Okcitánsky ale v Provence stále mnoho lidí mluví, a dokonce zde existují i bilingvní školky pro děti. To, že tento jazyk není žádným primitivním dialektem, dokazuje i fakt, že v něm existuje i poměrně široká literatura, která má dokonce svého nositele Nobelovy ceny – básníka a kulturního buditele Frédérica Mistrala. I dnes je jazyk symbolem výjimečnosti a jisté místní hrdosti: nezřídka se setkáme třeba s názvy restaurací, obchodů či místních produktů v provensálštině.

Okcitánština jako autentický prvek

K provensálskému stylu neodmyslitelně patří nápisy na kuchyňských nádobách, truhlících s bylinkami nebo třeba okrasných cedulích na zeď. Francouzština je pro současný styl klasikou, která se mísí s „univerzální" angličtinou. Můžete být ale originální a pořídit si doplněk s nápisem v okcitánštině. Buďte si jisti, že u návštěv vzbudí zvědavost a bude zajímavým tématem konverzace. (Více najdete v kapitole **Písmo v interiéru**.)

Obchůdek v Les Baux – městě keramiky

Místo zrodu unikátních produktů

Předchozí pohled do historie nám naznačil, že v Provence se toho vždycky dělo hodně. Ale tak nějak mimochodem, jakoby samo od sebe. Většina slavných provensálských produktů je totiž spjata s místní tradicí a původně vznikla pro potřeby místních. Podmanivost zdejších vůní, pestrost tkanin a malované keramiky, jemná vůně mýdel a preciznost krajek v sobě skrývají i jistou dávku prostoty, s níž se ztotožnili jak bohatí návštěvníci, tak bohémové, kteří utíkali z rušných měst a hledali „něco jiného“.

Zdejší výroba je založena na lokálním principu a právě jedinečnost produktů jim dala světový věhlas. Snad každý „typicky provensálský“ produkt má i své rodiště, které se mnohdy vrylo i do jeho názvu. Na druhou stranu mnohé z nich pocházejí z míst, která bychom si s jihem Francie spojili jen těžko. Pojďme si připomenout tradiční výrobky, bez nichž by interiér v provensálském stylu pozbýval svého charakteru. Následující řádky tak můžeme vnímat třeba i jako inspiraci pro své cesty – která místa navštívit, abychom si pořídili ty pravé suvenýry, jež se zároveň stanou krásnými bytovými doplňky?

Parfémy

Grasse je město se středověkým a renesančním centrem, někdy nazývané Řím parfémů. Leží v podhůří Alp, jen dvacet kilometrů od letoviska Cannes. Grasse je sídlem mnoha světových výrobců parfémů a parfémových ingrediencí, kteří dodnes z většiny zajišťují chod ekonomiky města. Toto voňavé město je esencí toho, co si pod pojmem Provence vybavíme: pestré město žijící řemeslem a obchodem už od 16. století. Tehdy se zde vyráběly rukavičky, které nosila třeba i Kateřina Medicejská, o dvě stě let později převzaly vládu parfémy, které Grasse proslavily po celém světě.

Při výletu do Grasse stačí jediné: vnímat barvy a struktury domů, které tvoří zdejší uličky, inspirovat se nezaměnitelnými interiéry zdejších obchodů a především doslova nasávat zdejší atmosféru. Město je obklopeno poli a zahradami, vonícími levandulí, myrtou, jasmínem, růží, mimózou, květem pomerančovníku a dalšími bylinami, které dohromady tvoří opojné kombinace vůní – a to i včetně těch interiérových. Není snadnější způsob než si do svého bytu přenést atmosféru Provence – o mnoho sofistikovanější, než je „pouhá" vůně levandule, ale o nic méně autentickou.

Interiér původní výrobny parfémů Fragonard v Grasse

Pohled na město Grasse s výrobnou parfému Fragonard

Mýdlo

Marseilleské mýdlo je pojem, který není třeba dlouze představovat. Voňavá kostka zdaleka nepatří jen do prádelníku nebo na poličku v koupelně, ale zaznamenala i velký návrat spolu s oblibou přírodní a tradiční kosmetiky. Historie marseilleského mýdla opět souvisí s mísením vlivů v regionu. Mýdlo na bázi olivového oleje začali vyrábět „alchymisté“ v Arábii již v sedmém století. S vlnou arabských nájezdů do Evropy se recept dostal do Španělska a později na jih Francie. Dostatek olivovníků i rostlin pro výrobu aromatických olejů předurčil Provence pro roli mýdlové velmoci, jejímž centrem se stala Marseille. Pro typické masivní krychle mýdla v přírodních barvách a s opojnými vůněmi olivovníku, levandule, jasmínu či pomeranče jsou typické nápisy (značky či informace o složení) vyražené pomocí speciálních kovových raznic. Jsou krásnou dekorací do koupelny či ložnice a plní i funkci interiérové vůně.

Tradiční marseilleské mýdlo – funkční dekorace, která provoní celou místnost

Levandule se na trzích prodává ve všech představitelných variantách

Levandule

Těžko bychom mohli psát o Provence a opomenout levanduli. Rostlina má svůj původ ve Středomoří a na území Provence rostla divoce už od pradávna. Pěstuje se v předlouhých lánech – ty nejfotogeničtější nalezneme v oblasti Luberon.

Je symbolem skromnosti i opulentnosti regionu a kromě nádherné vůně má i léčivé účinky – dezinfikuje, působí protizánětlivě a protiinfekčně. Odtud koneckonců pochází i její název – z latinského slova *lavare*, umývat. Přidávala se totiž hojně do léčivých i zklidňujících koupelí. Dodnes jsou koupelová sůl či olej s levandulí typickými suvenýry z provensálského trhu.

Při dovolené v Provence hrozí, že budeme všudypřítomnou levandulí

přesyceni. Nenechme se ale odradit a zaměřme se na produkty, které nejsou všude: příkladem mohou být voňavé pytlíčky nacpané levandulí z barevné potištěné látky ve tvaru panenky, případně pouze pytlíčky sloužící především pro stylové a přírodní provonění prádelníku.

Rostlina s fialovými květy je ale i častým námětem potisku či malby takřka na čemkoli: keramickém nádobí, látkách, plechových nádobách i nábytku. Někdy je těžké odolat a nepodlehnout tomuto „milému kýči".

Indiennes provençales

Látky s pestrými vzory, jejichž dominantní barvou je hořčicově žlutá, nemůžeme v provensálských obchůdcích minout. Všímavému oku při bližším pohledu neujde, že na těchto nezaměnitelných místních vzorech „něco nehraje": pro oblast jsou tak typické jako levandule nebo keramika, ale zároveň dýchají Orientem. Původ těchto látek musíme opravdu hledat v Indii. Na počátku 17. století se tyto pestré tkaniny začaly dovážet do Marseille a celé Francie a způsobily doslova

Sáčky s levandulí z typických látek